

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállás:

belső-szécutca 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. békéjűd.
Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelék Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) J. Haasenstein és Vogelnél (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.).
Nyitási díj: Nyitási díj a hirdetés felvételéért 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.
Előfizetési ár: A hirdetés a kiadó hivatalánál kerülendő.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félre 6 frt, évfolyamra 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladott Pesten nov. 30-án este 6 óra 59 p.
Erkezett Kolozsvára decz. 1-jén reggel 6 óra 8 p.

Deák Ferencz nemzetiégi javaslata tegnap részleteiben is elfogadtatott. Mocsnyi 23 társával kijelentette, hogy mintán a kisebbségi javaslat a nemzetiégi kérdésben visszautasított, ők, mint a nemzetiégek képviselői nem vehetnek magukra felelősséget az iránt, hogy e törvény megalkotásához hozzájárultak; sokan közülök elhagyták a képviselőházat, de nem mindnyájan. Ivaskovics köztetszés között kinyilatkoztatta, hogy itt nem a nemzetiégek, hanem az ország képviselői ülnek, ő kötelességének tartja részt venni a tárgyalásokban.

Az új urbéri utasítás.

(S.) Azon intézkedések láncolatát, melyet a miniszterium az erdélyi birtokviszonyok rendezése körül a telekkönyvi hivatalok felállítására, a székelyföldi urbériégek országos kárpótlására, külön urbéri törvényszékek alakítása sat. által újabbban életbe léptetett, azon utasítás egészíti ki, mely „az erdélyi urbéri bíróságok számára a birtokszabályozási perek körüli eljárás tárgyában” legközelebb kiadott és a melyet lapunk is egész terjedelmében közöl.

Nem szándékunk ezen utasítást részletesen tárgyalni, miután azt körülményeinknek s a minálunk oly annyira hátramaradt birtokrendezés szükségének, tökéletesen megfelelőnek tartjuk.

Sőt épen két főpontjára akarjuk figyelemztetni gazdáinkat, birtokos osztályunkat, mint a melyek a törvénytervezés haldást jelképeznek, s általában eszköz és módot nyújtanak arra, hogy a birtokszabályozás az erdélyi részekben gyorsabban haladhasson s mentől előbb befejeztethessék.

E két üdvös intézkedés az említett utasítás 2-5. §-yeiben foglalatik.

A 2. §-t azt rendeli, hogy „jövőre a tagosítást mindig rendelje el az urbéri törvényszék, ha a tagosítást kérelmezők birtoka együtt véve a tagosítandó határ területének legalább fele részét képezi.”

Eddig a határ területének kétharmada kívántott, hogy az illető tagosítani kívánók a tagosítást megnyerhessék, s a nem akaró félt arra ítéletesen is kényszeríthessék.

Ezután a határ fele elég lesz arra, hogy a tagosítás megengedtesse.

A kérdéses utasítás még nem mondja ugyan ki a kötelező tagosítást, s azt egyelőre a határ fele része birtokosainak beleegyezésétől teszi függővé, a mi mindenestre hatalmas előhaladás, már csak azért is, mert már most az értelmetlen tömeg helyett, az értelmiség kezébe van az ügy sikere letéve. Eddig a volt urbérek sok helyütt képesek valának belátás hiánya miatt, vagy félrevezetés folytán akadályokat gördíteni a tagosítás útjába; jövőre ez akadály egy része el van hátrítva.

A semmi feltételtől nem függő, kényszerítő tagosítást időelőttinek találjuk magunk is. Annyi a teendő, akkora a hátralék e téren, hogy azt egyszerre fel sem bírják őrlelni. Aztán értelmes s e munkakörben jártas mérnökök sincs oly nagy számban, a mennyi a még nagyobb tömegekben megkezdendő birtokszabályozások végrehajtására szükséges volna.

E határozat önként érthetőleg kiterjed a végrehajtással még nem foglalkozott azon ügyekre is, melyekre nézve a tagosítás eddig azon okból tagadtatott meg, mert a kérelmezők birtoka a határ kétharmad részét nem képezte, vagy mert a kitűzve volt zárhatáridő alatt kereset nem adatott be.

A hol a kétharmad kimutatása nehéz, vagy kétséges volt, ott a fél rész kimutatása bizonyára annál könnyebb lesz.

Az érintett második főpont azon birtokszabályozási perekkel illeti, melyek a közlegelő elkülönítése, az erdei és nád-lási haszonvételek rendezése iránt indítandók.

Ezekre nézve az 1854-iki nyiltparancs keletkezése óta különböző határidők tűzettek ki és hosszabbítottak meg. A jelen utasítás 5. §-ye már most rendeli, hogy a hol a per e tárgyakban még nem indított meg, a volt földes uraság, vagy a hol közbirtokosság van, ennek számára még egy rövid határidőt tűzzön ki a bíróság, s ennek lefolyta után a késedelmes földesuraság, vagy közbirtokosság költségére és veszélyére hivatalból nevezzen ki gondnokot (curator ad actum) és ezt a per haladéktalan megkezdésére utasítsa.

Az említett utasítás e szerint a birtokszabályozási perek e nemére nézve kötelezőleg intézkedik, s azok mielőbbi lejárata végett véghatáridőt tűz ki.

Bizonyára nagyon örvendetes intézkedések a birtokos osztályra nézve.

Óhajtanó, hogy minél többen, minél gyorsabban és minél célszerűbben hasznosítsák.

Pest, november 28. 1868.

(y z n.) Bizonyára nagy érdeklődéssel vették önké mindig tudomásul azon kötelességszerű buzgó törekvést, melylyel képviselőik a Királyhágon tül részek specialis bajait megismertetni és azok orvoslását a kormánytól úgy, mint az országgyűlésnél sürgetni siettek.

E tekintetben a derék hazafiak valóban mindent elkövettek a mi erejüktől függött, és legfőnyesebben igazolták a bennük helyezett bizodalmat, minek gyümölcse a jövő választások alkalmával bizonyára nyilvánulni fog.

Hogy mindamellett nem mindig érték célzt, az valóban nem rajtuk, hanem a körülmények kérelhetlenségén mult.

Csupán ennek tulajdonítható például többi között, hogy Simay Gergely többszörös interpellatioja „az erdélyi út- és hidamok megszüntetése” iránt, melyet a pénzügyminiszterium budgetjének tárgyalása alkalmával oly melegen pártolt Gajzágó Salamon is, nem vehetett kellő tekintetbe, csupán s kizárólag azért, mert az e cím alatti bevétel már fölvetetett a jövő évi budgetbe, tehát a haza számított rá, és ha kitörölték onnan, más jövedelmi forrással lett volna pótolandó, melyet ily hirtelen nyerni teljes lehetetlenség.

A képviselőház elismerte, hogy e hid- és út-vám fizetése, melyet még az absolutismus rótt önké, rosszul eshetik, fájhat, de ez uttal nem segitgethet a dolgon, és midőn önkön hagyta még egy évre (egy hiszszük, tovább semmi esetre sem) e terhet, bizonyára mindannyiszor igazolt hazafiságukban bizva tette ezt, a mely nem ismer önérdékét, s csak a közszélt, a haza szent érdekét tartja szeméi előtt.

Némelyek megkötöznék azon is, hogy az unio részleteiről szóló törvényjavaslat egyelőre meghagyja Erdélyre nézve a mostani választási módozatot, és a magánjogi viszonyokat illetőleg az eddigi törvénykezési provisoriumot.

De azt hiszik önké: képviselőik nem feszítették meg még erejüket a definitív állapot megalkotására, és a kormány maga is ne óhajtaná a provisoriumokból végre valahára leendő kivérgödést?

Ha ezt hinnék, csalódnának.

Az akarat megvolt, de itt is a teljes lehetetlenség állt elő, melylyel megmérközni az emberi erő gyöngé.

A törvénykezési eljárás, a választások módozata még nálunk is roz, gyökeres javítást igényel, az volt tehát az eldöntendő kérdés: mi lesz helyesebb, az itteni hiányos intézményeket léptetni-e életbe Erdélyben, hogy azok helyébe már — reméljük — rövid idő múlva az új, javított rendszer ültessük át? Vagy meghagyni egyelőre a mostani provisoriumot, és ezt majd annak idején a végleges állapottal váltani fel.

Hogy az utóbbi alternativában történt a kormány s a képviselők között megállapodás, az — meg vagyok győződve — Erdélynek csak előnyére szolgál és nem hátrányára.

Az átmenet egyik rendszerből a másikba, főleg a magánjogi viszonyokat tekintve, mindig némi orissal jár, minek lett volna tehát ezt szaporítani, az ideiglenből megint csak ideiglenbe lépni, holott így egyszerre a definitívumba fognak majd átmenni a dolgok.

Ez volt a vezéreszme, a mely irányt adott és úgy hisszük, helyes irányt.

Minek a rosszat megint rosszal fölcsereelni, ha már eddig vártunk, várjunk még — egy két

hónap nem a világ — csak hogy aztán jót kapjunk s a mennyire lehet állandót.

A képviselőházban folyik a nemzetiégi törvényjavaslat fölött a vita, de — ámbár Dobranskyék derekasan kibeszélik is magukat, mégsem oly hévvel mint várt lehetett, meglehet talán azért, mert a puskapor nagy részét már az osztályokban ellövéldözték.

Semmi kétség, mikép a végeredmény Deák javaslatának elfogadása lesz, ha mindjárt a szász testvérek nem fognak is szavazni — miktől ezt Rannicher előre bejelenté — mert szerintök a törvényjavaslat sérti a százasos szász jogokat!

A delegációnak meggyűlt a baja a közös hadügyminiszterrel, és viszont.

Eleinte azt mondták sok milliót akarnak kitörlni budgetjéből, mire Kuhn báró visszaléppéssel állt elő, most azonban kiténik, hogy a magyar delegáció beéri két millió levonásával, de a német delegációnak ez kevés, annak harmadfél millió törlés kell.

Nó lám! attól féltek némelyek, hogy azok a lajthantúliak majd csak úgy pazarolnak a mi rovasunkra, és most kiténik, hogy ők oppositionálisabbak s jobban tudnak gazdálkodni, mint mi.

Igy enyészett el a gyakorlati sok aggodalmat.

Deák Ferencznek

a képviselőházban november 24-kén tartott beszéde.

T. ház! Gyakran fordul elő a parlamentaris életben az, hogy valamely törvényjavaslat vagy indítvány felett a határvonalat, mely az általános tárgyalást a részletes tárgyalástól elválasztja, alig lehet szorosan megállapítani. Ilyen helyzetben vagyok én most a jelen törvényjavaslatra nézve. A beadott törvényjavaslat, különösen az, melyet a közp. bizottság készített, igen sok pontban meg egyez az én nézetemmel; de nem egyez meg a szövegnek felosztására, a szerkezetnek logikai folyamára nézve. Ezenből vannak némely egyes pontok, a melyekben az én véleményem más. A részletes tárgyalásoknál mondottam volna el az egyes §§-okra teendő észrevételeimet, de éppen azért, mivel én a szerkezetet egészen másként akarom állítani, s a mi a közp. bizottságnál a szerkezet végén van, azt én előre óhajtom tenni, némely dolgokat pedig ki akarok mondani, a mi a szerkezetben nem mondatik ki: azért tehát szükséges itt az általános tárgyalásnál felszólalnom. (Halljuk!)

Az idő rövid, hosszas szónoklattal nem fogom ezt az időt pazarolni, egyszerűen azt mondom, hogy az én meggyőződésem a fenforgó kérdésekben az, hogy Magyarországon egy politikai nemzet létezik: az egységes, oszthatatlan magyar nemzet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenlőséghez tartozzék, egyenjogu tagja. (Helyeslés.)

A másik, a mit tartok és hiszek, hogy ezen egyenjoguságot csak az országban divó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve, s erre nézve is csak annyiban lehet külön szabályok alá vonni, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat lehetősége, célszerűsége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszi. (Helyeslés.)

Ezen két elvből kiindulva, nem új dolgot mondok, mert eddig is az alkotmány alapelve szerint úgy állott, hogy, mint említém, Magyarország összes honpolgárai egy politikai nemzetet képeznek, s ez a magyar és ezen politikai nemzetnek minden honpolgár egyenjogu tagja. — Kimondom továbbá, hogy a nemzet említett politikai egységénél fogva az, a mi az állam összes nevében történik, nem történhetik többféle nyelven, annak az állam nyelvén magyar nyelven kell történni. Ennélfogva valaminth eddig, úgy ezentúl is Magyarországon a törvényhozás nyelvének a törvényhozási tanácskozásokban és minden működésben a magyar nyelvnek kell lenni, magyar nyelven kell alkotni a törvényeket, melyek hiteles fordításban más nyelveken is kiadandók. A kormány nyelve pedig a kormányzás minden ágában szintén a magyar.

Lefelé azonban, a megyéknél, törvényhatóságoknál, községeknél, egyháznál én nem idegenkedem semmit az egyenjoguságot nem korlátozni, s annak tág tért adni, úgy az igazságszolgáltatásnál is, az alsóbb bíróságoknál illetőleg, de nem a felebb vitelieket.

Nem indokolom mindezeket, mert ha szükséges lesz még valamit az indoklásra mondani, el fogom azt mondani a tanácskozások végével, s tán engem is megillető zárszéd folytán, minthogy külön indítványt teszek.

Ezzel csak egyet jegyez meg: hogy első

bíróságok előtti törvénykezést illetőleg én kész volnék s óhajtanám, hogy mindenütt, a hol több jegyzőkönyv van a megyében, mivel több a nemzetiesség, az első bírósági perlekedés a jegyzőkönyvek bármelyik nyelvén engedtesse meg.

En ebben semmi káros következménytől nem félek, s azon tekintet is előttem áll, hogy ha Magyarországon be akarja hozni az esküdtzéki intézményt, a szóbeli eljárást, elkerülhetlen lesz a magyar nyelven kívül más nyelveken is megengedni a perlekedést. Azon vélemény, pedig, a hol nem magyar a lakosság nyelve, magyar nyelven kelljen okvetlenül perlekedni, kivihetlennék, helytelennek tartom és a magyar nemzet érdekében nem látom szükségesnek. (Helyeslés.)

Néhányeket támasztottak ugyanez ellen az osztályokban s másutt is. Azon ellenvetések czáfolására most nem boosátkozom. Óhajtanám, hogy a perlekedés ott, hol nem magyar a lakosság, az ottani lakosság nyelvén is megengedtesse; de mivel ismerve a hangulatot, ezt most alig hiszem kivihetőnek, én pedig eredményt akarok vagy pedig oly megállapodást, mely óhajtasom jövedő teljesítését legalább ne kockáztassa, a jelen körülmények közt megnyugszom abban, hogy az eddigi gyakorlat addig is meghagyassék, míg a törvénykezésre nézve a szóbeliség s esküdtsz. eljárás behozva, s az első bíróságok rendezve nem lesznek. Mert meg vagyok győződve, hogy a mint ezen tárgyakat rendezni fogjuk, az a mit óhajtok, hogy t. i. mindenütt megengedtesse a lakosság nyelvén a perlekedés, magától be fog következni s az országgyűlés azt törvény által is fogja kimondani.

De nem ereszkedem ennek további vitásába. Bátor vagyok a t. háznak indítványként egy külön törv. javaslatot előterjeszteni a nemzetiégi egyenjoguság tárgyában, megjegyezvén, hogy ezen külön javaslatnak igen nagy része megegyez a közp. bizottság javaslatával, de némely dolgokban szükségesnek tartottam eltérni tőle, különösen felosztására vonatkozólag.

En a törv. javaslatot így szeretném kezdeni: (olvassa)

„Törvényjavaslat a nemzetiégi egyenjoguság tárgyában. Minthogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogu tagja; minthogy továbbá ezen egyenjoguság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzás és közigazgatás gyakorlati lehetősége és a pontos igazságszolgáltatásnak igényei szükségessé teszik: a honpolgárok teljes egyenjogusága, minden egyéb viszonyokat illetőleg, épségen maradván, a különböző nyelvek hivatalos használatára nézve a következő szabályok fognak zsinormértékül szolgálni.”

Itt nem azt mondom ki, hogy most határozunk el, hogy Magyarország összes lakosai egy politikai nemzetet képeznek, hanem hivatkozom rá az elkezdésnél, mint valóságos tényre. (Helyeslés.)

(Olvassa tovább.) 1. §. A nemzet politikai egységénél fogva Magyarország államnyelve a magyar nyelv, a magyar országgyűlés tanácskozási és ügykezelési nyelve ezentúl is egyedül a magyar. A törvények magyar nyelven alkottnak, de az országban lakó minden más nemzetiség nyelvén is hiteles fordításban kiadandók. Az ország kormányának hivatalos nyelve a kormányzat minden ágában ezentúl is a magyar.

Itt sem mondok újat, nem úgy mondom ki mint újat, hanem hivatkozom rá, mint meglevőre. (Helyeslés.)

Ha valaki azt mondja, hiszen ezen törvények már fennállottak: igaz van, de nemzetiégi törvény még eddig nem volt. S midőn azt akarjuk mondani, hogy az egyenjoguság csak annyiban szabályoztatik a nyelv használatára nézve, a mennyiben ezt szükségessé teszi az ország egysége és az ott elszámlált tekintetek; akkor nem csak azt kell kimondanunk, a mi új szabályt csinálunk, hanem mint meglevőre hivatkozunk kell arra is, a mit a meglevőből megtartunk.

Végén pedig ezt kívánom kimondani: (Olvassa.) „Ezen törvény rendelete a külön területekkel bíró és politikai tekintetben is külön nemzetet képező Horvát, Slavon és Dalmátországra ki nem terjed, hanem ezekre nézve nyelv tekintetében is azon egyezmény szolgálandó szabályul, mely egyrészt a magyar országgyűlés, másrészt a horvát-slavon országgyűlés között létrejött, és melynél fogva azok képviselői a közös magyar országgyű-

lésen saját anyanyelvükön is szólhatnak." (Helyesítés.)

Indított engem e törvényjavaslat beadására, mint mondom, az, hogy először a szerkezetnek egész menetrendét nem találtam kielégítőnek; másodszor meg, midőn el akarunk kerülni bizonyos jogokat, törvényeket megemlíteni, akkor attól felek, hogy homályt hozunk a dologba.

Méltóassanak figyelemmel kísérni a közp. biz. munkájának bevezetését (olvassa). „Azon egyenj. jogosság, melyet Magyarország bármely nemzetiségű polgárai politikai és polgári jogok tekintetében különbség nélkül élveznek, egyedül az országban élő országok egysége, a kormányzat és köz. igazgatás gyakorlati lehetősége, egyszerűen az igazság gyors és pontos kiszolgáltatásának igényei szükségessé teszik. Ugyanazért.”

Ez a bevezetés a központi bizottság javaslatában; ki van itt mondva azon elv, hogy ezen ország minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozék, egyenj. ki van mondva azon elv, hogy ezen egyenj. jogosság egyedül a nyelv használatára nézve eshetik külön szabályok alá, ki van mondva azon elv, hogy e tekintetben is csak annyiban eshetik külön szabályok alá, mennyiben azt az ország egysége és azt ott felhozott többi tekintet kívánja.

Folytatólag mondja a központi bizottság javaslatát ezután: „Ugyanazért” és elmondja a szabályokat.

E bevezetésből mindenki azt következteti, hogy az egyenj. jogosság az általános elv, a felhozott szabályok az egyenj. jogosságra kivételt képeznek; a mi tehát ezen szabályok folytán az általános elv alól világosan nem vették ki, az egyenj. jogosság kategóriájába tartozik.

De ezen munkáltnak az országgyűlésnek nyelvé p. o. sehol sincs megemlítve.

Nem fogják ebből azon következtést vonni, hogy: Ime, az egyenj. jogosság általános elvét kimondták; elmondották, hogy egyedül a nyelv használatára nézve külön szabályok, s csak annyiban, a mennyiben az ország egysége és egyéb ott elősorolt tekintetek megkívánják: elmondották a szabályokat, a mely szabályt tehát oda be nem tették, abban nem korlátozták az egyenj. jogosságot, mivel pedig ott nem említették meg az országgyűlési nyelvet, — ez természetesen az egyenj. jogosság alól nem vették ki.”

És még erősebbé teszi ezen következtést az, hogy kimondták, hogy korábbi törvényeknek a fennebbi határozatokkal ellentéző rendelete ezen elvvel ellentétesek. Ha tehát áll, hogy az egyenj. jogosság szabály ezen munkában, ebből kivételnek van, a nyelv használatára nézve; azon kivételek elősoroltak, s azok közt nincs ott az országgyűlési nyelvé megemlítve, minden törvény pedig, mely a most hozandó törvénnyel ellentétes, eltöröltetik, még az 1848 ki törvényre sem hivatkozhatunk. (Igaz.) Fölhozhattunk némelyek ez ellen, hogy hiszen a központi bizottság javaslatában is csak azon polgári és politikai jogok vannak megemlítve, melyeket a hon minden polgárai különbség nélkül élveznek, már pedig az országgyűlésen más nyelven ezen törvény szerint senki nem szólhat, csak magyar nyelven, tehát az említett következtetést a javasolt törvény szövegéből kivonni nem lehet. A vitakozás folytán föl lehetne hozni ezen érvelt, s ez nem volna fontosság nélkül, de miért alkossunk oly törvényt, melynek értelme föltűtött majd vitakozniuk kellene, midőn ezt elkerülhetjük azáltal, hogy a törvényben azt, a mit határozni, vagy fenntartani akarunk, világosan és minden vitakozást kizáró szabatsósággal kimondjuk. (Helyesítés.)

De nem szölok többet, bátor vagyok törvényjavaslatomat a ház asztalára letenni.

Nekem midégy, akár a t. ház a tárgyalásnál erre is figyelmezzon azonnal beleereszkedik, akár pedig azt kinyomatni rendeli, hogy a másikkal együtt combinativé legyen tárgyalás alá venni.

Ajánlom módosítványomat a t. ház figyelmébe. (Helyesítés.)

Rövid vita után elhatározott az indítvány kinyomtatása. Mocsonyi Sándor, az ellenindítványt indokolja. Indoklását csak azokhoz intézi, kik e kérdés léteét elismerik és megoldani akarják. E megoldás kétféle lehet, a jog és az önkény alapján; nem kétkedik, hogy az egész ház csak az elébbire reflectál. Vizsgálva a 3 javaslatot, csak egy közös érintkezési pontot talál: ez az ország fenntartandó integritása.

Ehez ő is ragaszkodni akar. Attár az egyes nemzetiségi mozgalmakra az utolsó 50 évben és kiemeli összefüggéseket a korban gyökerező alapelvek. Ennek külső okai a népsouverainitás és az egyenlőség, a törekvés az utánzásra; belső okai a mivelődés és a demokrat irány fejlődése. Az elv jogosultsága fekszik az egyéni szabadságban és az emberi nem fejlődésében. A nemzetiségi eszmét a demokratia föltételének tekintti. A supremáciát a nemzetiségi eszme kiűzésének és hosszabb időre tarthatatlannak nyilvánítja.

Elismeri, hogy az államban csak egy politikai nemzet lehet, de ezt nem zárja ki, hogy elismerjük a tényleg létezőt; több nemzetet genetici értelemben. Miután a nemzet öncél, alap-

jogok alanya. Attár a destructiv törekvések; még akkor is, ha ezeket minden egyes követné, nem volna jogos megfosztani az összezt, a nemzetet alapjogaitól, melyek az államot nem veszélyeztetik. Pedig ezt tenné a ház, ha elfogadná a közp. bizott. javaslatát. Egy nemzetet jogtalanra tenne. Miután a javaslat csak az egyéni szabadság elvén alapul, ellenkezik céljával és ignorálja a nemzetet, mint alapjogok alanyát. De ez elv is ellenkezik p. o. azon határozattal, hogy csak magyarul lehet az országgyűlésen beszélni. Ellenkezik ez az egyenj. jogossággal is, miután a szólhatási jogot a nem magyaroknál föltételekhez köti. Elismeri egy központi hivatalos nyelv szükségét, de ez nem ellenkezik az egyenj. jogossággal. Hivatkozik Svájcra. A lényeges viszonyokból folyó supremáciát elismeri mindenki, de törvényes clausulából folyót nem. Ezt csak magasabb származás, vagy erőszak létesítheti. Attár a keresztülyhatóság és célzatlanság szempontjaira. A facultativ használatát valamennyi nyelvetnek kivétel nélkül, marad a nyelvterületek elve, védi ezt. — Végre még egyszer összefoglalja az elmondottakat és végzi egy idézettel Eötvös munkájából az uralkodó eszméről, hogy ezek t. i. elnyomhatók, de meg nem semmisíthetők.

Bartal György beszéde

a képviselőház nov. 24-ki ülésében.

Tisztelt ház! (Halljuk! Hoszszas zaj.) Tisztelt ház! (Halljuk!) Oly ügyek törvényhozási elintézésénél, melyek az emberiséget koronként megragadó eszmék hatalmából keletkeznek, az igazság kedélyek lecsillapítása, engesztelése nem annyira egyes rendszabályok formulázásától, hanem az egymással szemközt álló tényezők irányelveinek helyes földerítésétől, a végezők lehető összeegyeztetésétől és a kettő körül tanúsítandó kölcsönös jó akaratától van föltételezve. (Helyesítés.) Ezen ügyek köré soro. om én a nemzetiség kérdését és t. képviselőháznak Deák Ferencz véleményétől elterve, azon meggyőződésben vagyok, hogy a jelen ülésnek bármily becses percei elvesztegetve nincsenek, ha az előttünk fekvő törv. javaslat általános tárgyalásánál az egyes véleménynyilatkozatok minél nyitottabb kifejezést nyerendek. Megkísértem tehát én is rövidre foglalva előadni e tárgy körüli igénytelen nézetemet. (Halljuk! Halljuk!)

Iparkodni fogok szem elől nem tévesztetni, hogy képviselői kötelességem ezáltal is mindenek előtt a magyar állam összes érdekeit, tehát az abban lakó nem magyar ajku nemzetiségek érdekeit is képviselni, nincs a miért tiltakozzam a bírálatnak azon anasportja ellen, mely ezen nézetekben a kiválóan magyar képviselő fölfogását szemlélend, sőt szívesen fogadom azt, mert méltányosnak találom, hogy azon színezet, melynek irányában a többiek többé kevésbé, mint követelők lépnek fel, mely akarva, nem akarva, kénytelen leend a keletkezendő törvényt az egész világ előtt saját gyermekül elismerni és igazolni, az oly sok félreértéssel előidéz, meg annyi vádakra ürügyül szolgáltat és bennünket kölcsönösen nem egyszer fölhívított tárgyalásban, valahára nyitlan, de egyszerűen tartózkodás nélkül nyilatkozzék.

Kerülni fogom a nagyon is elvont doctrinair irányt, melyet, igen tisztelt előttem szóló, dícsérendő bátorsággal és kitartással követett; a magam részéről tartani fogom magamat leginkább a dolognak nagyon is kézzel fogható gyakorlati oldalához. (Helyesítés.)

E tekintetből kiindulva, mindenek előtt föl kell említenem azt, hogy már önmagunkban is kétszoros, de a társadalmi viszonyok rögtön átalakulásánál hirtelen fölmerülő s épen ezért a megoldásnak nagyon is távol stadiumában levő kérdésekre nézve egyhamar nem lehet valami kártékonnyabb, mint oly jelszavak felállítása, melyek egyelőre primitív jogérzet természetesszerű kifolyásai gyanánt tűnnek fel, s mint ilyenek villanszerű elterjedést nyernek, de a melynek valószínűsége gyakorlati nehézségei, a létező viszonyokba való illeszkedése s a kivételenség szülte keserű csalódások súlyos következményei a kezdeményezők által még csak föltételek megfontolás tárgyát se vették.

Ily megkapó, de az egységes államban, sőt épen az egységes állam által, mint kívántatik, egyáltalában nem valószínű eszmék tartom én a nemzetiségek azon collectiv egyenj. jogosságot, melyet Ausztria válságos perceiben szomorú emlékü státus férfainak egyike az akkori mozgalmak leküzdése céljából zászlójára tűzött, a nélkül, hogy akár ő, akár az ő nyomdokait nagyon is hiven taposó utódai magát az oly könnyelműen megpendített nagy eszmét tisztázni s az általuk felállított szándékolt államban szerkezetébe beilleszteni képesek lettek volna.

Sajnos, hogy a post tot fata et discrimina rerum, melyeknek részletezése nagyon is messze vezetne, nem jutottunk tovább, mint annak kétségtelen felismeréséhez, hogy a nemzetiségek olyszert egyenj. jogossága, a minőt azok némelyikének szívi- vői, különösen pedig Mocsonyi Sándor képvis. általánban benyújtott kisebbségi javaslat szerkesztői, nem késem bevallani, magának ezen eszmének szoros logikai menete folyamán követelnek, az államnak, mint konkrét egésznek sajátlagos rendeltetésével,

a rendes közigazgatás, gyors igazságszolgáltatás és a nálunk felette fontos, az olos államháztartás kelleivel merőben ellenkezik, (élénk helyesítés) és hogy mindazon fenntartások és elismerések dacára, melyek épen az előttem szólott képviselő úr által mondattak, az államnak általa is tisztelendő egységét illetőleg, mégis az ő saját szavaiból is kitért, hogy ezen igényeknek, illetőleg vágyaknak, csak némileg is kielégítő megoldása okszertlen nem másképp, mint államszerkezetünk eddig egységes állapotainak teljes átalakítása, országunknak autonóm nemzetiségi kerületekre való felosztása és ezeket vajmi lazán összekötő szövetségi kapocsnak újból teremtése mellett volna eszélyezhető. (Ugy van! Igaz!)

Ugy hiszem, igazolva volnék, ha minden további elemzés nélkül egyszerűen visszatértem az e követelést, mely csak békés úton kezdeményezhető, a minnek befejezése a legnagyobb rázkódások nélkül nem történhetne, a létező állapotok teljes fölforgatása mellett, (élénk helyesítés) és ha vitakozásaink hordereje csak is e teremre, csak is Magyarország közvéleményére szorítkoznék, bizonyára tenném is azt, mert a nem magyar ajku honpolgárok azon része, mely vágyainak teljesülését az egységes ország nélkülözhetetlen kelleivel összeegyeztetni eléggé méltányos, velem ugyanazon alapon áll; az ellenvéleményeket pedig nézetekről eltéríteni, viszont nekem sincs semmi bizalmam; de nem felejtettem uraim, hogy e kérdésnek lehetőleg kielégítő elintézése immár nem kizárólag hazai ügy, és hogy Európának közvéleménye, mely ez idő szerint függetlenül az egyes uralkodók és státusfűrészek becsavargától, épen ezen sok oldalról fenyegetett világba fenntartását és mint az általános polgárisodás legfőbb biztosítékát állítja fel minden áron, mely azt követeli és óhajtja az osztrák-magyar birodalom consolidációját és ezzel karöltve saját erősbítésüket, gyarapodásukat, na- gyon is feazult figyelemmel kíséri e részbeni törekvéseinket és az általunk hozandó áldozatok dögában csak is azon határvonalnál állapodik meg, a melyen túl azok nem csupán a feleknek, de a világba jövő garantijára nézve még kártékonnyakká válnak. (Élénk helyesítés.)

A kiindulás ezen pontját elfogadván, nem tartózkodom fölemlíteni, hogy Európának ugy azon közvéleménye, mely jelenleg oly ösztönző jóakarattal tanúsít irányunkban, hasonló indokoknál fogva rokonszenven kísérte Ausztriának saját állami létünk megsemmisítésére irányzott absolutistius még nagyobb amannak hasonlónál alkotmányos kísérleteit.

Hiszen Magyarország éveken át nemzetiségek szerint feldarabolva, Erdélyt és Horvátországot nem is említem, hanem a határlataira felosztva s a nemzetiségek e részbeni igényei, ha nem is a Lajthán től, de ellentétben bizonyára kielégítve valának. Kérdem, növekedett e ezen föderalistius velleitások által az összes állam ereje? gyarapodtak e azon európai béke garantíák, melynek az ily módon megfíjtandó Ausztria keleti órállója, hogy legyen? (Élénk zajos helyesítés.)

És ha mi sokkal szerényebbek vagyunk, sem- hogy a kettős birodalomnak bekövetkezett elgyöngülését, az egyivé tartozás érzetének általános megtompulását kizárólag saját passzív ellenállásunk vivmányaúl tekintünk, e kísérletekben még tovább mennénk, a mint azt a kisebbségi törvényjavaslat csakugyan követeli; vajjon nyernénk e önmagunk ellenálló erőt azon irányzatokkal szemben, melyek a keleten oly sürűn váltakozó felhők mozgalmait intézik, s a melyekre nézve minden gyanusitástól menten és csupán csak egy szomszéd országban legközelebb előfordult gyászos eseményekre hivatkozva állíthatjuk, hogy azok saját láthatárunk körvonalán belül is észlelhetők. De nem önnön legközelebbi multunk egyedül, hanem épen Európa szövetséges államainak, Svájcnak, Németországnak századok keserű tapasztalatai folytán felerőszakolt törekvése is a legújabb bizonyosságul szolgál az elmélet azon tanának, hogy a szövetség tag kötelei kisebb, a világ mozgalmaitól távol eső, azok által nem érintett köztársaságokra, apró fejedelemségekre alkalmazhatók, de hogy azok oly nemzetek vitális érdekét kielégíteni nem képesek, melyek egymással létüket folyton fenyegetve, vagy az őket megillető befolyást állandóan megszibbasztva érzik. Elegendőnek vélem, elvonatkozva saját és velünk sokban azonos viszontagságok nyomása alatt elgyengült Lengyelország történetétől, csak is a jelen kor flagrans tanúságaira hivatkozni, hogy jogosultan állíthassam, miszerint mi, kiknek nemzeti léte a holnap bekövetkező események első rohama alatt már is kérdésben foroghat, nem ingathatjuk meg állami szerkezetünk egységes alapját azon válság küszöbén, melynek leküzdése nemzeti erőnk végső megfeszítését igénylendi; azon államszerkezetet, mely a hódítás első korszakától és a 48 ki dráma véres jeleneteitől eltérítve, közzel ezredéves tartama alatt a belvillongások minden nemét, de nemzetiségi harcot nem ismer, melynek hűbéri kiváltságai és bilincsei magyar és nem magyar ajku lakosok közt, válszfallat alá sem képeztek: de a melynek paizsa alatt az őseink képezték, mint a később bevándorlottak nem-lakók szintűgy, mint a később bevándorlottak nemzeti jellegüket minden háborítás nélkül fenntartani igenis képesek voltak. (Zajos helyesítés.)

Ez elvitázhatlan tény, szemben azon körül- ménnyel, mely a központi bizottság törvényjavaslatának niveauját, cardinalis pontját képezi; hogy a hon nem magyar ajku lakói a társadalmi s politikai jogok teljes élvezetében vannak már a jelenben is; megdönthetetlen bizonyítványa annak, hogy a nemzetiségi kérdés folyton igatót lökéseit minálunk korántsem államszerkezetünk, korántsem alkotmányunkból, — mely e részben az egységes, de vegyes ajku európai államok bármelyikével a multban szintűgy, mint jelenben a versenyt bátran kiállja, (élénk helyesítés) hanem leginkább azon faj és vallás azonosság szülte, rokon és ellenszenvekből meríti, melyeknél fogva honunk nemzetiségeinek némelyike az ország határára kívüli testvéreikhez gravitál. (Hosszas zajos helyesítés.)

Nem ismeri az emberi természetet uraim, ki azt hiszi, hogy az ilyenmü gravitációt az önfeladózás legszélsőbb határáig menő engedményeket paralyssálni képesek. És épen azért, mert önmagam az ellenkezőről vagyok meggyőződve, mert nem csupán nemzeti létünket, de a világba jövő garantíáit, az általános polgárisodás érdekeit azon historiai alaptól elválhatatlannak tartom, mely az európai egyensúlyt teremtő, a melynek viszont egyik s tán nem legvetendőbb nyomatéka Magyarország jelen határaitban központosul; kénytelen vagyok kerekén visszatéríteni minden oly követelést, mely a nemzetiségek collectiv egyenj. jogossága fonalán csakhamar Magyarország állami tehetetlenségéhez és második stadiuma gyanánt teljes szét-foszlásához vezetne. (Hosszas élénk helyesítés.)

Ez által uraim eléggé nyitlan kijelentem volna a keretet, melynek körvonalán belül kell, hogy keressem a nemzetiségi érdekek jogos és az állam-egység szervezetével nem ellenkező, az állam tisztult fogalmának megfelelő megoldását.

Igen is természetes joga minden honpolgárnak saját nemzetiségének megőrzése általában, különösen pedig anyanyelvének használata az őt mint egyént megillető jogkör teljes kiterjedésében oly jog, mit az államnak korlátoznia nem szabad, ha csak amazt illusoriussá tenni nem kívánja. (Élénk helyesítés.)

Épp oly természetes joga az egyes nemzetiségekhez tartozó honpolgároknak, hogy nemzetiségük anyanyelvük átöröklésére, fejlődésére szabadon egyesülhessenek, tudományos intézeteket, iskolákat állíthassanak: mert ezen czélok mint a honpolgárok egyéni jogosultságának kifolyása hasonló szövetkezés nélkül el nem érhetők.

Végül, miután a közoktatás magának a jog állam céljainak egyik legbatalmasabb előmozdítója, mit az államnak kizárólag egyesek vagy társulatok buzgóságára bízni nem szabad, s a melynek részlet bevezetéséről, részlet lehetőségeiről gondoskodnia kell, tagadhatatlan joga minden honpolgárnak, hogy a közoktatás azon intézeteiben, melyek az állam költségére, vagy az ő rendelkezése folytán az egyes törvényhatóságok és községek erejével, tehát az ő hozzájárulásával is fenntartatnak, anyanyelvükből kiinduló elemi és annak segélyével fokozatosan előhaladó felsőbb kiképzést nyerhessenek.

Az államnak viszont kötelessége, hogy ezen jogokat ne csak maga részéről tiszteltben tartsa, hanem egyuttal gondoskodjék arról is, hogy azoknak tetteles gyakorolhatása az egyes nemzetiségek egymásközi érintkezésében egyenlően, tehát az esetleges többségek ellenében is biztosítva legyen. De önmaga a nemzetiségi érdekek ápolása uraim az államnak közvetlen és sajátos rendeltetését soha nem képezheti, nem oly államokban, melyek tömör nemzetet képeznek, nem olyanokban, melyek több nemzetet képeznek, nem olyanokban, melyek több nemzetiségekből alkotnak. És nem csupán azért, mert az állam szervezete közegét a hivatal betöltésére pillanatig nem képesítve, nem is éppen azért, mert a nagyobbára eladósodott financiai különösen a miénk, melyek hátramarádásunk tátozó hiányait eltakarni is alig képesek, az ilyennü ápolásnak a kisebbségi javaslat szerint felmerülő határozatos és ha játékok tűzni nem kívánunk, bizonyára terhes költségeit meg nem bír- ná, hanem főleg és mindenekelőtt azon okok, mert az egyes honpolgároknak csak is joga, de nem egyszerűen kötelességük, hogy saját nemzetiségük sokszor erőltetett fejlesztésében is anyagi áldozattal járuljanak, és mert őket ennél fogva ily célból, még kevésbé pedig rájuk nézve idegen nemzetiségek érdekeinek előmozdítására megadóz- tatni, az államnak nincsen hatalmában. (Helyesítés.) Birkó annyit következtetéssel, hogy e részben a magyar nemzetiség ápolására nézve kivételt ne tegyek. Mert ha egyrészt bódolunk azon iránynak, mely az államot és egyházat egymástól kölcsönösen felszabadítani és az uralkodó, bevett és tilt vallások közti minden különbséget, az emberi szül- kebltség ezen elavult maradványát végkép megszüntetni kíván, a legnagyobb következtetésesség be- számítását csak is úgy fogjuk kiküldetni ha a nemzetiség kérdésében ugyanezen elvet követve, tartózkodunk bármely nemzetiségnek kiváló jog- sultságot vagy éppen uralmat vindicálni. Nemzeti intézeteink közül azok, a melyeknek célja kire- kesztőleg a magyar nyelv és nemzetiség fejlesztése, amugyis nem az ország egykori adóalapjából ke- letkeztek, hanem a volt kiváltságos rendek önkén- tes kivételeiből, és egyesek nagylelkü adakozása- ból, és én kész vagyok inkább minden pillanat- ból, és én kész vagyok inkább minden pillanat-

ban lemondani azon csekély államsegélyről, melyben azok jelenleg részesülnek, semhogy ez által az állam kiforogt volna bármi csekély csorbát láthatassam ejteni. (Helyeslés.)

A mint e szerint tisztában vagyok magammal az iránt, hogy az államnak a nemzeti célok körül egyéb teendője nincsen, minthogy a honpolgárok egyéni és szövetkezési jogait kellően tisztelje és megőrizze, és hogy őket ily czímen sem közvélemény megadóztatni, sem mint ez a kisebbségi javaslatnak 8. §-ból igenis feltűnik, s a mi az ország egységét jövőre nagyon is sérti, e hatalmát bármi nemzetiségi congressusra átruházni nem szabad, szintugy nem tarthatom eléggé indokoltnak s az állam korszervi forgalmával megegyezhetőknek a kisebbségi javaslat 4-dik §-ban foglalt azon követelést, hogy minden nemzetiség megfelelő arányban legyen képviselve az országgyűlés felsőházában a közp. hatóság főtörvénysekeivel stb.

Az ily intézkedések helyet foglalhattak a középkor államaiban, melyeknek eredetileg hűbéri javadalmakkal, mindig hűbéri hatalommal bíró hivatalai e jellegűkből soha végkép ki nem vetkőzve, a politikai befolyásnak leghatalmasabb tényezőit képezték, s mint ilyenek a kiváltságos osztályok, később pedig a vallásfelekezeti jogainak legerősebb biztosítékaiul szolgáltak, de nem felelhetnek meg az ilyenmű kikötések az újabb államtan azon követelményeinek, mely a hivatalviselést államszolgálatá alakítva s annak minden eddigi létezett korlátait megszüntetve; e részben csak a képesség mérvét ismeri el irányadóul (Helyeslés) s nem felelhet meg különösen a felelős kormányzat elvének, a melyre nézve ugy hiszem közöttünk különbség nem létezik, de a mely hasonló korlátozást egyáltalában meg nem tűr.

Nem szükséges ugy hiszem, hogy tüzetesen szóljak azon eltérésekről, miket az állam nyelvnek és az egyes nemzetiségek nyelvének a törvénykezés, únkormányzás, közkutatás terén leendő használatára körül, ugy a kisebbségi, mint a központi bizottság törvényjavaslatát s az attól lényegileg el nem térő azon javaslat is, melyet Deák F. tisztelt képviselő társam benyújtott, feltüntetnek; mert egy államnyelvnek szükségét a kisebbségi a fennidézett szakaszban nyíltan elismeri, de elismeri azt is, hogy ez nálunk czélszerűen csak is az ország többségét képező országos magyar nemzet nyelve lehet, és mert másrésztől bizony hiszem, hogy bármely idegen államnak fölfelkezve azon Belgiumtól, a melyet Moesonyi képviselő úr fölemlített, de elmenve még Belgiumtól az Oceanon is át egészen Észak-Amerikáig, már azon latitudot is, melyet a központi bizottság, még inkább azt, melyet Deák F. képviselő úr módosítványá felállít, az egybevágó kormányzás mellőzhetlen kellekelve megfőző vonal legszűkebb határát terjesztettnek itélendi. Ugy tudom, t. képviselőház, hogy nincs a nemzetiségi követeléseknek előtűnik ismeretes oly része, melyre nézve az általam előadottakban fölemelhető szabadsággal felállított vezérelvek, ha egyebet nem, legalább saját felfogásomat illetően a főelvekre nézve kellő eligazítást nem nyújtának; mert azon részletekre nézve, melyet t. képviselő társunk Deák F. által benyújtott törvényjavaslat és a központi bizottság törvényjavaslatát között létező, ez uttal kiterjeszkedni czélszerűnek nem tartom és constatálni csak az egyet kívánom, hogy az általam előadott elvek közt és azok közt, melyeket a két törvényjavaslat vall, lényeges különbség nem létezik. Vannak részletekre nézve igen is fontos különbségek, de csekély nézetem szerint azokon áthaladni csakis a részletes tárgyalásnak feladata.

Ennélfogva nem marad fenn számomra egyéb, minthogy t. barátságot az előttem szólt képviselő urat e részben is kövessim, hogy a két törvényjavaslat között, mert szabad leendő Deák képviselő urnak javaslatát a gyakorlati eredményekre nézve összefoglalni, azon javaslattal, a melyet a központi bizottság beadott, tehát ismétlem a gyakorlati következményekre nézve saját igénytelen felfogásom szerint vonafal párbuzamot állítani megkísértem. (Halljuk! Halljuk!)

Szerintem az egyik, éppen a kisebbségnek javaslata, a nagyobb nemzetiségek collectív jogegyenlőségét állapítja meg, a másik a már is létező jogegyenlőséget a hon minden polgárainak nemzeti érdekeire alkalmazza. (Helyeslés.)

Amannak alapján uralkodni fogok az egyes nemzetiségek törekvésein, ott, hol véletlenül abszolút vagy relatív többségben leszek; emennek paizsa alatt védve leszek, még egyénileg is az egész ország területén és nemzetiségi jogain magna charáját érvényesíthetem mint az angol, vizen és szárazon. (Zajos helyeslés.)

Az egyik szerint lehetnek localisált nemzeti ségi tusák a szabad associatio terén, az egyes törvényhatóságok, a községek termében, de az esetleges talcsapongások nem veszélyeztetik a békés szomszédokat.

A másik szerint önkaratom ellen is részese leszek az államgepezet minden kerékzetében azon megrögzött nemzetiségi küzdelmeknek, a melyek különös feszültséget, idegenkedést, forrongást szítva, elvégre is veszélyeztetik azt, a minek becsületes és eszes honpolgár minden partialis törekvésért kell, hogy alárendelje, a salus publicis (Zajos helyeslés), bármely nemzetiségi törekvéseit, sőt nyil-

tan elismerem, hogy ha valamely kérdésben, ugy az előtűnik fekvőben, felette nehéz szorosán megtartani azon határokat, melyekre a latin költő oly találólag utal, „sunt certi denique fines“ stb.

Figyelmetem csakis a lehető eredmények tart-ják lekötve, de éppen azért, mert nem tehetem, hogy egyik javaslat jövődű gyümölcseiben Eris vészes almáját, a másik két javaslat lehető hatá-sába pedig a békének olajágát fel ne ismerjem, ez okból részemről legalább az iránt, hogy a törvény-javaslat közül melyik fogadtassék el az általános tárgyalás alapján, abból indulva ki, hogy a köz-ponti bizottságnak javaslata és Deák Ferencz képviseletársunk által benyújtott javaslat közt elvi el-térés véleményem szerint nem létezik, e részben részemről kétség soha elő nem fordulhat.

És most engedjenek uraim még egy végső szót (Halljuk.)

Azon nem vádram, de fájdalom, a multak tapasztalatain okulva minden hazafi által nagyon is komoly hűvvel félt esete bivatkozva, hogy a béké-nek általunk jó hiszemmel nyújtani szándékolt olajága hasonló elfogultsággal fogadtatnék, különö-sen szerb és román honfitársaink részéről, mint fogadtattak általok fájdalom hajdan, szint oly tiszta kufortásból keletkezett 48 dik törvényének, hogy ehhez képest minket, kik jelenleg e teremben bé-kében együtt tanácskozunk, valaha a sselekvés te-rén a multhoz hasonló, vagy talán még keserűbb küzdelmek fognak elválasztani. Ne féltsék uraim nemzetiségi külön érdekeiket azon magyar nem-zettől, melynek számaránya önökre nézve bizonyo-san nem félelmes, melyet hódítási viszketeg nem bánt, és mely a proselitismusra sem hajlammal, sem képességgel nem bír, mely öszinte rokonszenyvel kíséri önök nemzetiségi fejlődését és abban ön-magára nézve veszélyt nem lát még öszintébben kívánja önök testvéreinek állami consolidatióját, melyet mint saját nemzeti létének legerősebb véd-bástyáját, önökkel együtt meg is kész védeni, de féltsék igen is azon nemzetiségi külön érdekeiket, a melyeket ezen ország határain belül minden kor-latozás nélkül háborítlanul ápolhatnak, féltsék min-denekelőtt szabadságukat azon nagy hatalom ter-jeszkedési vágyaitól, a melynek barátságos indu-lata, ellenségeskedése, ölelése, épp úgy mint támo-gatása higgyék meg uraim önökre nézve egyaránt veszélyes (Zajos helyeslés), s mely miglen önöknek hizeleg, a Vistula és a balti tenger partján for-gatja ama tükröt, a melyben önök nemzeti életök s nemzetiségük sorsát egybeolvadva előre láthat-ják. (Hosszas zajos eljenzés.) Egyetértve és kezefogva uraim lehetünk még egy szebb jövőnek urai s a miben régebben oly testvériesen osztakoztunk: örei a nyugati polgárosodásnak, egymással viszály-ban pedig elvesztésünk legelőbb is mi, de ne ámitunk magukat uraim, a végzet önöket sem ki-méli meg.

És a kö, mely az egyenletlen harezban elve-szett magyar nemzet sirját disziti, nem sokáig ál-land egyedül a puszták sivatagában. (Igaz! helye-slés minden oldalról.) És ezért adja Isten, hogy ne későn követ-keznék be azon idő, melynek bekövetkeznie kell, hogy önök saját jövőjük elváhatatlanságáról meg-győződve, velünk egyenlő mérvben érzendik a nagy költő szövegének illettségét, hogy a haza szent földje a közös szabadság bölcsője és mindnyájunk sirja is, hol együtt élünk és együtt halunk kell! Pártolom a központi bizottság javaslatát. (Vi-baros eljenzés és taps.)

Delegatiók.

A magyar delegatio m. hó 26-án tartott ösz-szes ülésében választott a közös külügyminiszter a Zsedényi és társai által Romániát illetően benyuj-tott interpellatióra. A választ jövő számunkban egész terjedelmében fogjuk közölni.

A közös budget hadügyi részének megvize-gálása képezi most a legfontosabb tárgyat képi-selői, illetően delegatusi körökben. A legénység létszámának leszállítása századonként 70 főről 50-re megpendített, de mint egyelőre a monarchia biztonsága miatt nem igen tanácsos, valószínűleg el fog ejtteni. Ellenben a magyar delegatio is szük-ségesnek látja a tételeket egyenként megvizegálni, s törléseket egyenként eszközölni, miben az osz-trák delegatusok jó példával mennek elő.

A magyar delegatio közelebbi ülésében Lator Gábor interpellálta a külügyminisztert, vajjon ő Fel-ségének a czimkérdésre vonatkozó legelsőbb kéz-irata notificáltatott-e már a külföldön? mire b. Or-czy Béla a külügyminiszter nevében azt válaszolta, hogy a notificatio és utasítás a külképviselekhöz már elküldetett.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése nov. 26-án.

Napirenden van a pénzügyminiszterium költ-ségvetésének tárgyalása.

Az egyes tételek változatlanul elfogadtatnak, csak néhány pontnál támad rövid vita.

Gajzágó Salamon az általa többekkel együtt beadott indítvány értelmében az Erdélyben fennálló útvámokat megszüntetni s e szerint az e czim alatt bevételbe felvett összeget kihagyni kéri.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter elisme-ri, hogy súlyos és aránytalan e terheltség, s a mi-niszterium is azon nézetben van, hogy az útépitési reform a jövődű törvényhozás legelső teendői közé fog tartozni. Addig azonban szükséges levén a fen-tartásról gondoskodni, az eltérítés pedig most nagy hiányt okozna az állambevételekben — addig meg-hagyni kéri. A jelen pénzügyi rendszer külföldben is átmeneti, mely Erdélyre nézve többenmű kivételt engedett, így a földadó, sóár tekintetében nagy könnyebbségben részesült. Mivel tehát a törvény-hozás jövő évben bizonyosan első sorban gondos-kodni fog ez iránt, kéri azon néhány óra meg-hagyni.

Gajzágó Salamon ragaszkodik az indítvány-hoz, mert az erdélyi útrendszer nem csak nyomasz-tó, de törvénytelen is, még az abszolút korból való, és ha minden más, azon időből tartatott rendszá-bály törvényesítése iránt a magyar kormány javas-latot tett a ház elé, kellett volna ez iránt is. Hogy ez nem történt, azt fájjalja leginkább.

Lónyay Menyhért pénzügm. megjegyzi erre, hogy nem határozat, hanem az 1848-iki szen-tesített budgettörvény által mondatott ki a fenn-tartás.

B. Simonyi Lajos igazságosnak találja, hogy ama vidék lakóira külön teher ne sulyosod-jék, hanem eltérítetvén a vám, e jövedelem más-honnan pótolassék. Hasonlóképp nyilatkozik hosz-szasan Hilibi Gál János is.

Gajzágó S. még egyszer felszólal különö-sen az ellen, hogy mindig emlegetik, mennyit ál-doz Erdélyt Magyarországnak; csak akkor fog nyu-godtan ülni a házban, ha ez megszűnik; erre Ló-nyay M. pénzügyminiszter megjegyvezve, hogy semmi sem mondatott szemrehányásképpen — a kér-dés feltételt s az indítvány megbukott.

Ezután napirenden volt a nemzetiségi törvény-javaslat feletti vita.

A képviselőház nov. 27-iki ülésében a nem-zetiségi törvényjavaslat feletti vita folytatván, Rannicher Jakab hosszú, többször felbe-szakított beszédben a többségi javaslat ellen nyi-latkozik; a nemzetiségi kérdést nem véli nyelvtör-vény által megoldhatónak; másként kell ezt elin-tézni, mi ugyan nehéz, de lehetséges. Rokon ez a vallási ügyvel, melyek hajdani viszálya szintén megoldatott minden felekezet részére, mert minde-nik nyert teljes mozgathatási szabadságot és pedig nem csupán az egyén számára, mint a javaslat akarja, s mi mai nap már nevelésége. Az államot feldarabolni ő sem akarja, de éppen mint az egy-ház teljes autonómiaja megalkothatott, ez is le-hetséges; nem szabad az államnak az egyes nem-zetiségeket megsemmisíteni. A szabadság, a teljes szabadság az államnépesség határán belül — ez a megoldási kulcs. Szóló nézete szerint előbb oldas-sanak meg a községi és megyei autonómia kérdé-sei, akkor ezen ügy elintézése is könnyebb lesz, addig pedig időelőtti és czélra nem vezető fáradság; a nemzetiségi kérdést megoldani akarai. Ezért jobban szerette volna, ha a nyelvtörvény, melynek a nemzetiségi egyenjóság pompás czimét adják, most fel sem hozott volna. — A mi különösen Erdélyt s a szászok földét illeti, a szászokk addig évszázadok óta gyakorlott jogukban, anyai nyelvtől használatát tekintetében senki sem bántotta; csak a jelen törvényhozás ellen kell fájdalmasan fel-hozniok, hogy az állam nyelvét behozta még oda is, hol eddig nem volt; a 48 dik törvény igéretei ellenére csak így mellékesen megoldatik e kérdés Erdélyre nézve is, a nélkül, hogy neve a törvény-ben csak említették is. Kéri és indítványozza te-hát, hogy ha már e törvény meghozatik, Erdélyre ne terjedjen ki, máskülönbén ő és társai nem sza-vazhatnák rá.

Kolozs megye bizottmányi gyűlése.

Kolozs megye bizottmánya m. hó 28. és 29. én tartá énegyedikes gyűlését.

A lelkes eljenzéssel fogadott főispáni meg-nyitó után az urbéri törvénysekhöz kinevezett volt megyei tisztviselők közönlék le; a lemondók közt volt Lészai Lajos, mint törv. ülnök és Halmágyi Sándor, mint főjegyző; s mindkettő kiváló becsü-lésben állván a megyének, nem esoda, ha az ed-digi működésükért eljenzékben nyilatkozott elisme-réshez a veszteség fölötti fájdalom érzete csatlako-zott. — Az urbéri törvénysekhöz át lépés folytán leköszönt meg Pintye József ülnök és Ránta László alügyész is.

Következett a miniszteri, s illetőleg főkörmán-y-széki leiratok felolvasása.

Ezek egyike ideiglenesen megerősíti a megyei bizottmány által elfogadott mezei rendőri szabályo-kat; másika az árvai ügyekre vonatkozik s a ki-rályi táblának ez irányban illetékességet tárgyalja; egy másik a bizottmánynak a Maros szabályozása iránti feladata folytán kelt, s igéri, hogy a kormány mindent elkövet ez ügyben a lehetőség határai között.

A leiratok felolvasása után a közigazgatási főbíró tette jelentését, s ezzel kapcsolatosan a felső-kerületi alispán egy átiratát terjeszti elé a pénzügyigazga-tóságának, melyben azon kérdés van intézve, ha nem lehetne e az adókezelés körül az eddignél költségkímélőbb rendszert léptetni életbe? — Bizott-ságnak adatott véleményadás végett.

Erre a törvényfűzki főbíró tett jelentést az igazságszolgáltatás mikénti állásáról, javaslattal az árvai ügyeket illetően, mely hasonlóan bizottság-hoz tételtét át.

Jött a mérnöki s utána a pénztárnoki jelentés.

Ezután némi közigazgatási kérdések merül-tén fel Kelemen Benjámin indítványa folytán a tiszttség oda utasítottot, hogy intézzen a kormány-hoz feliratot az iránt, hogy a különböző piacokon ugyanazon termékek törvényessétsenek.

Az első napi tárgysorozat utolsó részét a vá-lasztások képezték. Betöltendő volt a főjegyzői, két ülnöki, egy alügyési és egy szolgabírói állo-más. Főispán úr megtevéen a kijelöléseket, a sza-vazás délutánra hagyatott, a főjegyzői állást ki-véve, hová b. Orbán Balázs kiáltott ki.

A gyűlés második napi működésének bővebb megemlést a jövő számnak hagyván fenn, ez al-kalommal csak a választások eredményét közöljük:

Ülnökök lettek: Telegi Károly és Nesztor János; alügyész Keresztes Árpád, fejezői járási szolgabíró Gyarmathy Móza, s mert a Telegi megválasztása folytán egy jegyzői s a Nesztor megválasztása folytán egy szolgabírói állás ürült meg, bácsi járási szolgabíróknak Lészai Gyula, jegyzőnek pedig Drágos választott meg.

Most sem hiányzott a fényes főispáni ebéd, csinos pohárköszöntővel, melyek sorát főispán ő mlega nyitotta meg, éltetvén ő Felsőégeiket a ki-rályt és királynét.

A kolozsvári jótékony nőegylet

folyó év nov. 29-én megnyitá tárlatáról.

T. hölgyeim és uraim! Siessünk a fennirt, valóban nemes nőegylet tárlatát a városi redoute teremben megtekinteni! Akad ott mindnyájunknak látni való! A ki a magasabb izlést a kellemmel, a finomot a kedvessel, a hasznost a gyönyörtűsé-gessel együtt kidomborított szépen látni akarja: siessen oda! Valóban nem tudom, a kiáll-tás kiválóan női kezek által felmutatható izletessé-gé, a tárgyak meglepő változatossága, számos cik-kek eleganciája, azok hasznossága, az elfogadás-baja vagy tán a természet és művészet összes szé-p-ségeinek irigylésre méltó ölelkezése vonz ide, me-lyek mögött szelid világításul a jótékony-ság mint ragyogó csillag fénylik a háttérben: de any-nyi bizonyos, hogy ki e tárlat külsőbét egyszer átlépte visszavágyik oda látni és ismét látni a sok szép kéz fáradságának, a női leleményességnek dús eredményét s együtt érezni át azt a kebelda-gasztó érzést, midőn remélik, hogy minden cik-kecske által szenvedő, nélkülöző embertársaink ar-czáról egy-egy könny lesz letörölve. Még egyszer: siessünk oda; mert a most megnyitott nőegyleti tárlat nem csak versenyez megelőzőitjeivel, hanem azokat határozottan felül is multa, mi egyfelől a lankadatlan szorgalmat mutatja, más-felől a kitartó munka sikerét jelzi.

Az előterembe lépve, nyájias női arcok fo-gadnak, s kecses kezük nyújtják mérsékelt díjrt a belépti jegyet. Benn, ott már egészen új és csak női kezek által elővarázsolható csín, mondhatnám grátiával párosult rendezés lép meg. Mindjárt jobbra térve, hosszú asztalon finom kávékat, him-zéseket, horgacsolt, kivart műveket költik le figyel-műnket, melyeknél nem tudjuk, a színek őszhang-zó egybeállítását, a pepecselő kezét, miúnddall párosult remekét, vagy a kiállítás kellemét csodál-juk-e? A következő állványnál — pedig számos da-rabja csak fából és papírból van — ha költők vol-nának azt mondanák: hogy azok számos egyes da-rabja csupán lehellet; több oly csecesbecse vonja ott magára figyelműnket, melyek mindenike a női kitarásnak, az tres órák jótékony-sággal, kellemességgel párosult betöltésének egy-egy kinyo-mása.

A 3-ik kirakat a fejréneműk dús halmazát, a varrott darabok csoportját tárja fel előttünk. Va-lódi tár ez, melyben minden cikknél a hasznos-nak a kiváló széppel egyestése tűnik ki. Tovább menve számos csecesbecse, apróbb, nagyobb esz-köz köti le figyelműnket. Tárgyak, melyeknek bá-ját a női elrendezés adja meg; tán nem nagyon bannók, hogy azok valamelyike nincs meg szobánk-ban; de úgy érezzük, hogy ottléttel mégis va-lami léhezott töltene be. Majd következik a nyers és száritott gyümölcsök hosszú sora. Pomona természetesen szépségével versenyezre kél itt minden bizonynyal a mizgazdasszony találekony esze, mely a tán már megunt nyersot új alakban ingerlőleg tárja eléd. Tovább ismét a természet adományaival s feldolgozott darabokkal találkozunk. Még sajt, sütemények, különböző italok s az áldott kenyér válfajai mosolyognak itt feléd. Itt már nem csak az izlés, hanem a valódi hasznosság is teszi nagyra, becsültté a finom női kezét. Így van ez tovább is. Kerti vetemények, hasznos magvak hosszú sora vár itt reánk, jótékonyan figyeltetve, hogy a ko-moly, a gondos magyar nő mindenben felfogja el-hivatását. Mosolyog hozzád csecesbecsében s el-áraszt ha kell, kerti productumainak házadtartásod-ra szükséges gazdaságával.

És mit mondjunk a terem közepéről? Az iz-leles a jóval, a kényelmes a hasznossal párosul itt is. Mig egyfelől kellemes virágcsoporthoz alatt pihenhetjük ki a szép, jó és hasznos mozaikjának vizsgálatában elfáradt tagjainkat; másfelől ott áll előttünk dús kirakatban mindennapi, mondhatnám, órái szükségleteink egyike a fonás és szövés ha-lmaza.

Önként tértem e részlethez utoljára. Fontos és igen fontosnak tartom én e tárlati részt házat-rásunkban. Jól tudom én azt, hogy a gyáripár-könnyűsége, annál fogva olcsóbbasága, számos oly cikket mutat föl e nemben, melylyel egyes házál nem versenyezhetünk. De azt is hiszem, hogy el-tekintve a legfinomabb gyári tárgyakról, még egy rakás szövés és házi készítmény van, mely csak-ugyan olcsóbb és tán jobb is, ha hazról to-lik ki. Sok ilyenmű cikkre nézve ez okból nem adok igazat annak, ki azt mondja, hogy az ily tárgyak árakat tekintve, nem érdemlik meg a fá-radságot. A saját készítmény már csak azért is jobb, mert magunknál marad a gyáros lehető nye-resége; drávabb voltunk meg aligha ki nem pó-tolja sok esetben az, hogy azok kezeink munkája. E tekintetben is meghajlok a mostani tárlat előtt. Felmutatta — s hiszem, büzdította is egyuttal — a nemes magyar nőket a valódi munkára. Pedig bármit mondanak, a munka haszon, a haszon: nem-zeti jólét.

